

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

686

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2014

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
3. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Eleza mbinu nne za kumsaidia mtoto kutengeneza sentensi sahihi za Kiswahili.

Kutumia picha: Picha zinasaidia mtoto kuona muktadha wa neno au dhana. Kwa mfano, picha ya mtoto akicheza inaweza kuunganishwa na sentensi “Mtoto anacheza mpira,” jambo linalosaidia mtoto kuunda sentensi sahihi.

Kurudia maneno: Kurudia maneno katika muktadha wa sentensi kunasaidia mtoto kuelewa jinsi maneno yanavyopangwa kwa mpangilio sahihi.

Kuigiza vitendo: Kuigiza matendo yanayohusiana na maneno katika sentensi husaidia mtoto kuunganisha dhana na maneno, jambo linaloongeza ufanisi wa kujenga sentensi sahihi.

Majadiliano darasani: Kuuliza maswali na kufanya mazungumzo husaidia mtoto kuelewa mpangilio sahihi wa maneno katika sentensi na kujenga ujasiri wa kuzungumza.

2. Bainisha faida nne za kutumia michezo ya kuigiza katika kufundisha stadi ya kuzungumza.

Kuongeza motisha: Watoto wanaposhiriki katika michezo ya kuigiza, wanahamasika kushiriki masomo ya lugha.

Kuboresha kumbukumbu: Vitendo vinavyohusiana na maneno vinasaidia kumbukumbu ya muda mrefu ya maneno na misemo.

Kuendeleza stadi za kijamii: Michezo ya kuigiza hufundisha watoto kushirikiana, kusikiliana, na kuheshimiana mawazo ya wenzake.

Kuimarisha uelewa wa dhana: Kuigiza hali halisi au hadithi husaidia watoto kuelewa maana ya maneno na misemo ya Kiswahili kwa urahisi.

3. Fafanua hatua nne za kumfundisha mtoto kusoma maneno yenye herufi zinazofanana.

Tofautisha herufi: Mwalimu anafafanua tofauti kati ya herufi zinazofanana kimaumbo na kiasauti.

Onyesha mfano: Kutumia maneno yenye herufi zinazofanana kama “kuku” na “kika” husaidia mtoto kuona tofauti ya matamshi.

Kurudia maneno: Mtoto hurudia maneno haya ili kuboresha usahihi wa kutamka na kusoma.

Mazoezi ya kila siku: Kutoa mazoezi ya kusoma maneno yenye herufi zinazofanana husaidia kuimarisha stadi ya usomaji.

4. Taja njia nne za kumsaidia mtoto kutambua sauti tofauti za vokali na konsonanti.

Kusoma kwa sauti wazi: Mwalimu husoma herufi moja kwa moja kwa sauti iliyo wazi, na kuziweka katika maneno.

Kufanya mazoezi ya kutambua sauti: Watoto husikiliza na kutambua vokali na konsonanti katika maneno.

Kutumia vitendo: Kuonyesha vitendo vinavyohusiana na herufi au sauti kunasaidia kumbukumbu ya mtoto.

Kurudia mara kwa mara: Kurudia sauti na maneno kunasaidia mtoto kuunganisha sauti na herufi na kuelewa tofauti zao.

5. Eleza kwa kifupi faida nne za kutumia nyimbo na mashairi katika kujenga lugha.

Kuboresha matamshi: Nyimbo husaidia watoto kujifunza matamshi sahihi ya maneno.

Kuongeza msamiati: Nyimbo na mashairi yana maneno mapya yanayoongeza msamiati wa mtoto.

Kusaidia kumbukumbu: Maneno yanayorudiwa mara kwa mara katika nyimbo na mashairi hufanya mtoto kuyakumbuka vizuri.

Kuendeleza rithmu na mpangilio wa lugha: Nyimbo hufundisha watoto kuzungumza kwa mtiririko na rithmu inayofaa.

6. Taja mbinu nne za kumfundisha mtoto kutafuta maana ya maneno mapya kutoka kwenye muktadha wa sentensi.

Kufafanua maneno kwa mfano: Mwalimu hueleza neno mpya kwa kutumia sentensi rahisi.

Kutumia picha: Picha zinazohusiana na neno zinasaidia kumfanya mtoto kuelewa maana.

Kuuliza maswali: Maswali kama “Neno hili linamaanisha nini?” husaidia mtoto kufikiria maana kwa kina.

Kurudia maneno: Kurudia neno mapya katika muktadha tofauti kunasaidia mtoto kuelewa dhana zake kikamilifu.

7. Fafanua faida nne za kutumia picha na vitu halisi katika ufundishaji wa Kiswahili.

Kuongeza uelewa: Picha na vitu halisi husaidia mtoto kuona maana ya maneno.

Kuboresha kumbukumbu: Vitendo na picha vinavyohusiana na maneno vinasaidia kuhifadhi dhana akilini.

Kukuza ushirikiano: Watoto wanashirikiana katika mazoezi yanayohusisha picha na vitu halisi.

Kuongeza motisha: Kuona picha au vitu halisi kunafanya masomo kuwa ya kuvutia na ya kufurahisha.

8. Bainisha hatua nne za kumfundisha mtoto kueleza hadithi kwa kutumia picha.

Onyesha picha kwa mpangilio: Picha zinapangwa ili kuonesha mtiririko wa hadithi.

Elezea dhana ya picha: Mwalimu anaeleza kile kinachoonekana ili mtoto afahamu matukio.

Waachie watoto kuzungumza: Kila mtoto anaeleza hadithi kwa maneno yake mwenyewe, akitumia picha.

Kadiria matokeo: Mwalimu anathibitisha uelewa wa mtoto na kurekebisha makosa mara moja.

9. Eleza njia nne za kumsaidia mtoto kuelewa dhana ya neno katika Kiswahili.

Kutumia maneno kwa muktadha: Kutoa maneno mapya ndani ya sentensi rahisi husaidia kuelewa maana.

Kutumia picha: Picha zinasaidia kuona dhana ya neno.

Kutumia vitendo: Kuigiza kitendo kinachohusiana na neno kunasaidia kuelewa dhana yake.

Kurudia: Kurudia neno katika muktadha tofauti kunasaidia kumfanya mtoto kuelewa dhana kikamilifu.

10. Taja mbinu nne za kumfundisha mtoto kuandika maneno mapya kwa kutumia sanduku la maneno.

Kuonyesha maneno: Mwalimu anaweka maneno katika sanduku la maneno kwa uwazi.

Kueleza herufi na sauti: Mwalimu huelezea kila herufi na sauti yake.

Kuwaachia watoto kuiga: Watoto huchora maneno kutoka sanduku la maneno.

Kurudia mazoezi: Mazoezi ya kurudia maneno kutoka sanduku husaidia kuongeza ustadi wa kuandika.

SEHEMU B (Alama 30)

11. Fafanua changamoto tano zinazoweza kutokea wakati wa kumfundisha mtoto stadi za usomaji kwa kutumia hadithi.

Ukosefu wa msamiati: Watoto wanaweza kukosa maneno ya msingi ya kuelewa hadithi, jambo linalowafanya wasome kwa vigumu.

Ukosefu wa umakini: Watoto wadogo wanaweza kuhitaji kuzingatia muda mfupi, hivyo kushindwa kufuata mfuatano wa hadithi.

Kutoelewa dhana: Watoto wanaweza kutoelewa maana ya dhana au vitendo vilivyopo katika hadithi.

Matamshi yasiyo sahihi: Baadhi ya watoto wanaweza kutamka maneno vibaya, jambo linalosababisha tatizo la kuelewa.

Mazingira yasiyofaa: Darasa lenye kelele nyingi au ukosefu wa vifaa vinavyosaidia usomaji unaweza kuathiri ujifunzaji wa mtoto.

12. Eleza faida tano za kumfundisha mtoto kusoma kwa pamoja (group reading).

Kuimarisha usomaji: Kusoma pamoja kunasaidia watoto kujifunza kutoka kwa wenzao na mwalimu.

Kuongeza motisha: Watoto wanaposhirikiana, wanaona kusoma kuwa shughuli ya kufurahisha.

Kuboresha msamiati: Kusoma kwa pamoja kunawapa watoto maneno mapya na misemo wanayoweza kutumia.

Kuendeleza uelewa: Watoto wanaweza kuuliza wenzao maana ya maneno au dhana zisizoeleweka.

Kukuza mshikamano wa kijamii: Group reading hufundisha watoto kushirikiana na kuheshimiana katika kujifunza.

13. Taja hatua tano za kumfundisha mtoto kuandika sentensi fupi kwa kutumia mbinu ya onesho.

Onyesha sentensi: Mwalimu anaonesha sentensi kwa kutumia kitabu au kadi.

Eleza maneno: Mwalimu huelezea kila neno na maana yake ili mtoto aelewe.

Waachie kuiga: Watoto wanajaribu kuandika sentensi kama walivyoiona.

Toa msaada: Mwalimu husaidia mtoto pale anapokosa kuandika maneno kwa usahihi.

Kadiria na kurudia: Mwalimu anakagua kazi ya mtoto na kumtaka kurudia ili kuboresha uandishi na usahihi.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Eleza hatua tano za kumfundisha mtoto kutambua herufi "e" kwa kutumia zana halisi.

Onyesha zana: Mwalimu anaonesha zana halisi kama penseli au kikombe chenye herufi “e” kilichobandikwa.

Elezea sauti: Mwalimu hueleza sauti ya herufi “e” na maneno yanayoyanza nayo.

Fanya mazoezi: Watoto hurudia kutamka sauti na kuona herufi kwenye zana.

Waachie kutumia zana: Kila mtoto anafanya mazoezi ya kutafuta herufi “e” kwenye zana mbalimbali.

Pitia matokeo: Mwalimu anakagua uelewa wa watoto na kuimarisha sehemu zisizoeleweka.

15. Bainisha faida tano za kutumia kadi za maneno katika ufundishaji wa Kiswahili.

Kuboresha kumbukumbu: Kadi zinasaidia watoto kukumbuka maneno mapya.

Kuongeza motisha: Watoto wanavutiwa kushiriki kutokana na rangi na muundo wa kadi.

Kusaidia tofauti: Kadi husaidia kutofautisha maneno kwa urahisi.

Kurahisisha ufundishaji: Mwalimu anaweza kutumia kadi kwa haraka kufundisha maneno mbalimbali.

Kuimarisha ushirikiano: Watoto wanashirikiana katika michezo inayohusisha kadi.

16. Fafanua faida tano za kutumia mbinu ya vitendo katika kufundisha Kiswahili.

Kuongeza motisha: Watoto wanaposhiriki vitendo wanavutiwa na kujifunza kwa furaha.

Kuboresha kumbukumbu: Kutenda jambo hulifanya mtoto kukumbuka maneno na dhana kwa muda mrefu.

Kuendeleza stadi za kijamii: Vitendo vinahimiza kushirikiana na kuheshimiana wenzake.

Kusaidia kuelewa dhana: Kuigiza au kushiriki vitendo husaidia mtoto kuelewa maana ya maneno.

Kukuza ujasiri wa kuzungumza: Watoto wanaposhiriki vitendo, wanajifunza kuzungumza bila woga au aibu.